

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка (м. Суми)
кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
Департамент соціального захисту населення
Сумської обласної державної адміністрації
Служба у справах дітей Сумської обласної державної адміністрації
Сумський обласний центр соціальних служб
Громадська організація «Ліга сучасних жінок» (м. Суми)
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (м. Суми)
кафедра педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту
Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ)
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів)
кафедра соціальної роботи
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (м. Ніжин)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
Черкаський державний технологічний університет (м. Черкаси)
кафедра соціального забезпечення
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (м. Харків)
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
Криворізький державний педагогічний університет (м. Кривий Ріг)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА СІМ'Ї ТА ДИТИНИ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ГРОМАДИ

***Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
09 червня 2022 року***

Суми

УДК 316.356.2:316.61:37.013.42(063)

С69

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка
(протокол № 10 від 27.06.2022 р.)*

Редакційна колегія:

- А. О. Полянничко* – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А. С. Макаренка;
- Є. В. Стеценко* – старший лаборант кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А. С. Макаренка.

С69 Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (09 червня 2022 року, м. Суми). Суми: СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2022. 326 с.

Збірник містить матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади».

У збірнику розглядаються технології соціально-педагогічної, психологічної, корекційної та соціокультурної підтримки сім'ї і дитини у вітчизняному та зарубіжному контексті; партнерство державних та громадських організацій у сфері надання соціальних послуг сім'ї та дитині; гендерний підхід як засіб оптимізації соціальної підтримки і соціально-правового захисту сім'ї та дитини; підготовка фахівців соціальної та соціокультурної сфери до соціальної підтримки сім'ї та дитини.

УДК 316.356.2:316.61:37.013.42(063)

© Колектив авторів, 2022

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022

ЗМІСТ

ДОПОВІДІ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ

Василюк Т.Г. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	13
Калаур С.М. ПОТРЕБА ОРГАНІЗАЦІЇ КВАЛІФІКОВАНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНО ЗАНЕДБАНИМ ПІДЛІТКАМ.....	15
Конончук А.І. ФАКТОРИ ВРАЗЛИВОСТІ СІМ'Ї.....	19
Нагорна Н.С. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ.....	22
Тарануха Т.П., Журба І.О. СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА В ГРОМАДІ СІМ'Ї, ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ, ЯКІ ПОТРАПИЛИ У СКЛАДНІ ЖИТТЄВІ ОБСТАВИНИ.....	25
Черкашина Т.В., Василенко О.М. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З ПРИЙОМНИМИ СІМ'ЯМИ.....	29

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Боєцька А.С., Останіна Н.С. РОЛЬ БАТЬКІВ І УЧИТЕЛІВ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ В УМОВАХ НУШ: ВИМОГА ЧАСУ.....	31
Бозовчук Н.В., Лютий В.П. ЧИННИКИ РИЗИКУ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	37

Бондаренко Д.О., Тернова Л.Ю. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ ШЛЯХОМ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ.....	40
Бондарєва Ю.Л., Гончаренко О.В. ДИТЯЧИЙ БУДИНОК СІМЕЙНОГО ТИПУ ЯК ОДНА З НАЙЕФЕКТИВНІШИХ СІМЕЙНИХ ФОРМ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ І ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	42
Варава К.В., Веретенко Т.Г. ПРОБЛЕМИ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	45
Віляєва В.В., Рижанова А.О. СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ У ЗВО В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	48
Войтко К.М., Останіна Н.С. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ПРИЙОМНИМИ СІМ'ЯМИ.....	52
Гарбар Д.В., Пономаренко Л.І. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ	56
Гиря О.О. ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ.....	60
Головко Д.О., Тернова Л.Ю. ПАТРОНАТНІ СІМ'Ї ТА ДИТЯЧІ БУДИНКИ СІМЕЙНОГО ТИПУ.....	63
Єфремова Г.Л. ВПЛИВ СІМЕЙНОГО НАСИЛЬСТВА НА ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ.....	65
Зичков А.К., Зичкова В.О. РОБОТА З БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР РАННЬОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ.....	68
Зінченко Т.В. УСВІДОМЛЕНЕ БАТЬКІВСТВО ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ДИТИНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	71
Катеринич А.А., Вайнола Р.Х. ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВТРУЧАННЯ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ З ІНВАЛІДНІСТЮ З ПОРУШЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ.....	73

Клочко О.О., Клочко О.М. ІННОВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'Ї В УКРАЇНІ.....	76
Кобзар Т.В., Пономаренко Л.І. СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ....	79
Ковальчук К.В., Єсіна Н.О. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ..	82
Конончук О.А. ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ У ПІДВИЩЕННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	85
Кухарь С.І., Іонова І.М. ПОНЯТТЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І САМОМЕНЕДЖМЕНТУ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.....	89
Ладоня А.О, Єсіна Н.О. ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРИЙОМНІЙ СІМ'Ї.....	93
Лисюк З.Ф., Лях Т.Л. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ООП.....	97
Лук'янова Д.А., Пономаренко Л.І. ІНТЕГРАЦІЯ ВИХОВНИХ ЗУСИЛЬ СУСПІЛЬСТВА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ.....	101
Макаренко С.Р., Полякова О.М. НАСЛІДКИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ ТА МОЛОДІ.....	104
Матяш Д.О., Полякова О.М. ПРИЧИНИ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	107
Мельничук О.Р., Петрочко Ж.В. СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ МЕДІАЦІЇ ЯК СПОСОБУ МИРНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ.....	111
Попенака А.С., Полякова О.М. НАСЛІДКИ ПІДЛІТКОВОГО АЛКОГОЛІЗМУ.....	113

Руденко Н.В., Іонова І.М. СОЦІАЛЬНИЙ МАРКЕТИНГ ТА ЙОГО МІСЦЕ У СФЕРІ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ.....	117
Сеага Семі ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ РОБОТИ З АГРЕСИВНИМИ ПІДЛІТКАМИ.....	119
Татаренко О.А., Петрочко Ж.В. ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕХНІК У ПРОФІЛАКТИЦІ АГРЕСИВНОСТІ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ.....	122
Чалкова І.Ю., Коленіченко Т.І. ПСИХОСОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА ДІТЯМ ПІД ЧАС ВІЙНИ..	124

Секція 2.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ, ПСИХОЛОГІЧНОЇ І КОРЕКЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Андрухова К.В., Рижанова А.О. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ІНТЕРНЕТ- ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ КІНОПРОДУКЦІЇ.....	126
Борисюк С.О., Степченко Л.М. ГРУПОВІ ФОРМИ КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДОПОМОГИ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ.....	131
Воловик А.С., Шевченко Т.Ю. ВИВЧЕННЯ ІЗРАЇЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ ЩОДО НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ ТА ДІТЯМ, ЯКІ СТАЛИ ЖЕРТВАМИ ТРАВМУЮЧИХ СИТУАЦІЙ.....	133
Дем'яненко О.С., Полянничко А.О. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ.....	136
Дрозд І.В., Дуля А.В. «ПРОСТІР ДОБРА І ПІДТРИМКИ»: ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	138
Кошова-Куклішина Л.С., Денисюк О.М. ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ НАВИЧОК БЕЗПЕЧНОГО СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	141

Красношарпа Ю.О., Пономаренко Л.І. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДІТЬМИ, ЯКІ ОПИНИЛИСЯ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ.....	144
Кулик Т., Новгородський Р.Г. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦЕТЕРАПІЇ В УМОВАХ НІЖИНСЬКОГО ДИТЯЧОГО БУДИНКУ-ІНТЕРНАТУ.....	148
Лісяна А.О., Рижанова А.О. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА КІБЕРБУЛІНГУ ПІДЛІТКІВ В ЗЗСО: АНАЛІЗ ДОСВІДУ.....	152
Луценко О.А. ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМЕЙ ТА РОБОТИ З БАТЬКАМИ ОБОХ СТАТЕЙ В ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЯХ І ГРОМАДАХ.....	156
Прядко Л.О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В РОДИНІ.....	160
Сичова В.В., Вакуленко С.М. РАННЄ ВТРУЧАННЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ, ЩО МАЮТЬ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ.....	162
Тірон В.О., Знобей О.В. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ КРИЗ.....	165
Хлєбїк С.Р. ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОСВІТИ БАТЬКІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	168

Секція 3.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ

Горчинський Р.А., Лях Т.Л. ОРГАНІЗАЦІЯ ВУЛИЧНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ ЯК ДІЄВА ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ДИТИНИ.....	172
---	-----

Грищук А.О., Рижанова А.О.	
ПРОФІЛАКТИКА ЕЙДЖИЗМУ ПІДЛІТКІВ У ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗАСОБАМИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	174
Лехолетова М.М.	
УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ.....	177
Макар Л.М.	
ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДОПОМОГИ БАТЬКАМ В СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ.....	179
Онищик О.І., Останіна Н.С.	
ОРГАНІЗАЦІЯ ДОЗВІЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ТА ЇХ БАТЬКІВ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ.....	183
Сорока О.В.	
ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ АРТ-ТЕРАПІЇ У РОБОТІ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	187

Секція 4.

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У ПИТАННЯХ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ І СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ

Бойко П.В., Полякова О.М.	
ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ПРОФЕСІЙНУ ОРІЄНТАЦІЮ МОЛОДІ.....	191
Васильєва А.О., Ревко А.М.	
ВПЛИВ РЕКЛАМИ НА ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У ДИТИНИ.....	194
Вахно В.Д., Ревко А.М.	
СУТЬ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.....	196
Волкова А.А., Полякова О.М.	
ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	199
Гриценко В.А., Пономаренко Л.І.	
СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЖІНКАМИ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ НАСИЛЬСТВА У СІМ'Ї.....	203
Губко В.О., Ревко А.М.	
ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У СІМ'Ї ЯК ДЕТЕРМІНАНТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ.....	207

Драган Ю.О. СТАНОВЛЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ: ПЕРШІ ОСНОВНІ ТЕОРІЇ.....	209
Іванченко Ю.В., Гончаренко О.В. ВРАХУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ..	212
Кавицький О.О., Тернова Л.Ю. ПРОТИДІЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ.....	216
Маняк А.В., Гончаренко О.В. МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК.....	218
Москаленко Д.В., Гончаренко О.В. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПІДҐРУНТЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК В УКРАЇНІ.....	222
Нагорна М.С., Гончаренко О.В. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ МОЛОДІ.....	226
Пилипенко А.А., Гончаренко О.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ.....	230
Подольська А.Ю., Луценко О.А. ВРАХУВАННЯ ДЕРЖАВОЮ ПОТРЕБ ТА ІНТЕРЕСІВ ЖІНОК, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	233
Скіпальська Г.Б., Полівко Г.Б. ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО В УМОВАХ ВІЙНИ: РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ НАДАВАЧІВ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ.....	238
Солошенко О.М., Швед О.В. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОГРАМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОПЕРАТОРІВ СЛУЖБИ «102» ЩОДО ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ.....	242

Секція 5.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ

Волошенко М.О.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ..... 246

Гвоздьова У.А., Костіна В.В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З СІМ'ЄЮ З ПРОФІЛАКТИКИ ПІДЛІТКОВОЇ ЖОРСТОКОСТІ..... 249

Гіленко Д.А.

СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ФАХІВЦІВ НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ..... 252

Гончаренко О.В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ГЕНДЕРНО ЧУТЛИВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ..... 255

Єрмолова А.О., Шевченко Т.С.

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ..... 259

Єсіна Н.О.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ФАХІВЦІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ..... 263

Жаровська О.О., Рижанова А.О.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО РОБОТИ З БАГАТОДІТНИМИ СІМ'ЯМИ В ЗЗСО..... 267

Мисюра Я.В., Лебедик Л.В.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ..... 269

Новицька А.О., Шеплякова І.О.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ..... 273

Талаш І.О. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОПАНУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЄЮ КОНСУЛЬТУВАННЯ МАЙБУТНІМИ СОЦІАЛЬНИМИ ПЕДАГОГАМИ.....	275
Хижняк Л.М., Хижняк О.В. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ СІМЕЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	278

Секція 6.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ КРИЗ

Білько О.П., Шимко і.М. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З КАНДИДАТАМИ ЩОДО СТВОРЕННЯ СІМЕЙНИХ ФОРМ ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	281
Знобей О.В. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З СІМ'ЯМИ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ.....	284
Кінаш Л.С., Пономаренко Л.І. ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ.....	287
Лесь А.О., Полякова О.М. ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ У ВОЄННИЙ ЧАС.....	291
Мартинюк Я.В. СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДИ.....	294
Олійник М.О., Пономаренко Л.І. ДО ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ БЕЗРОБІТНИХ ГРОМАДЯН.....	298
Останіна Н.С. СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА СІМЕЙ, ЩО ВИХОВУЮТЬ ДИТИНУ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	301
Петрочко Ж.В. ТИМЧАСОВЕ ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ, ЯКІ ЗАЛИШИЛИСЯ БЕЗ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ, У СІМ'Ї ГРОМАДЯН В УМОВАХ ВІЙНИ: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД.....	305

Ромашенко К.Ю., Павлова С.Л., Карпова І.Г. ДЕЯКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПРАВОВОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	309
Созонова О.І., Останіна Н.С. РОЛЬ БАТЬКІВ У ЗАПОБІГАННІ ВЖИВАННЯ ДІТЬМИ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН.....	312
Сокол А.О. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ.....	316
Файдюк О.В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	319
Якутович О.В., Петрочко Ж.В. НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	323

Сорока Ольга Вікторівна,
*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи, спеціальної освіти і
менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ АРТ-ТЕРАПІЇ У РОБОТІ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Процес гуманізації праці стає актуальною проблемою в управлінні соціокультурною сферою. Він спрямований на розкриття особистісного потенціалу людини, посилення творчого компонента та самореалізацію у професійній діяльності менеджерів.

Професійна діяльність менеджера соціокультурної діяльності відрізняється особливою нервово-психічною та емоційною напругою, що обумовлена, як змістом, так і умовами управлінської роботи у соціокультурній сфері. Тому постає питання пошуку нового ефективного психологічного інструментарію і нових форм психологічного забезпечення професійної діяльності менеджера. Психологічне наповнення передбачає комплекс психологічних знань, методів, технологій і засобів, що забезпечуватимуть ефективну професійну діяльність менеджера соціокультурної діяльності.

У психологічному забезпеченні різних видів професійної діяльності все частіше застосовують психотерапевтичні та психокорекційні методи, засновані на художній творчості, зокрема, йдеться про арт-терапію. На жаль, застосування цих методів не завжди дає бажаний результат, оскільки у роботі з менеджерами, як правило, застосовують лише окремі діагностичні і/або корекційні процедури. Вважаємо, що комплексний підхід був би набагато ефективнішим і результативнішим. Все це викликає потребу у підборі комплексу арт-терапевтичних вправ, виробленні обґрунтованих принципів, критеріїв і процедур доцільності застосування арт-терапії у психологічному забезпеченні емоційного комфорту професійної діяльності менеджерів соціокультурної діяльності.

Через різноманіття теоретичних та практичних підходів до використання арт-терапії сьогодні відсутнє її загальноприйняте та вичерпне визначення. Так, у дослівному перекладі з англійської мови арт-терапія (*Art-therapy*), означає «лікування, засноване на заняттях художньою творчістю», або «використання мистецтва як терапевтичного фактору». В англійських країнах арт-терапію «відносять до так званих візуальних мистецтв (живопису, графіки, скульптури, дизайну), або до таких форм творчості, в яких візуальний канал комунікації відіграє провідну роль (кінематограф, відео-арт, комп'ютерна творчість, перфоманс тощо) [1].

Залежно від цілей впливу виокремлюють чотири арт-терапевтичні напрями, а саме:

— психофізіологічний – пов'язаний із корекцією психосоматичних порушень;

— психотерапевтичний – впливає на когнітивну та емоційну сфери особистості людини, при цьому головною метою є розкриття її переживань, усвідомлення власних бажань, потреб, емоцій та допомога у відреагуванні пережитих емоцій;

— соціально-педагогічне спрямування орієнтоване на розвиток естетичних потреб, розширення загального та художньо-естетичного кругозору, активізацію можливостей у практичній, художній та творчій діяльності;

— психологічний напрям покликаний сприяти легшій інтеграції особистості у соціум [3].

Для роботи з менеджерами соціокультурної діяльності пропонуємо використовувати психотерапевтичний та психологічний напрями, оскільки вони спираються на регулятивну, комунікативну та катарсичну функції мистецтва й розвиток регулятивного потенціалу менеджера. Розвиток регулятивного потенціалу відбувається у процесі психологічного забезпечення професійної діяльності менеджера. Регулятивна й комунікативна функції реалізуються під час формування в менеджера цінної соціальної навички, що допомагає розвинути логіку раніше неусвідомлюваних учинків, відхилень у своїй поведінці, впливу власної особистості на оточуючих людей. Катарсична функція акцентована на розрядку почуттів при заняттях арт-терапією. Це пов'язано з тим, що арт-терапія – це, передусім, збирання емоційної, психологічної і соціальної цілісності особистості.

Слід зазначити, що арт-терапія створює можливості для дослідження несвідомих процесів, вираження та актуалізації латентних станів, тих соціальних ролей та форм поведінки, які з різних причин, недостатньо виражені та/або реалізовані у професійній діяльності менеджера. Методи арт-терапії базуються на переконанні, що внутрішнє «Я» людини відображається в зорових образах щоразу, коли вона спонтанно, не особливо замислюючись, малює, пише картину, ліпить скульптуру.

Сьогодні розроблено цілий арсенал практичних арт-терапевтичних методів, технік, вправ для мотивування, зменшення емоційної напруги чи дискомфорту, розвитку вмінь приймати рішення, формування команди однодумців тощо. Так, цікавими у роботі з менеджерами соціокультурної діяльності є виготовлення колажів «Моя реальність, плани та мрії», «Я у минулому, теперішньому, майбутньому». Їх можна застосовувати у поєднанні з тестом Л. Зурхера «Хто Я?», що використовують, як проєктивну методику. За спеціальною схемою здійснюється підрахунок кількості характеристик, що відносяться до

одного з чотирьох модусів «Я»: фізичного, соціального, рефлексивного й океанічного.

Основними критеріями психологічної оцінки колажів є такі: 1) кількість образів-картинок; 2) наявність або відсутність вільного простору між образами-картинками; 3) розташування в межах або за межами формату, рекомендованого за інструкцією вправи (при виконанні колажу за інструкцією пропонується використати один аркуш формату А3); 4) використання цілого образу або його фрагментів (деструкція попереднього для подальшої конструкції); 5) наявність портретної подібності або контрастних відмінностей із автором колажу.

Менеджерам варто запропонувати самостійно проаналізувати колаж для виявлення можливих змістовних аспектів професійної діяльності та особистої сфери життя.

Особливою популярністю серед менеджерів користується вправа «Маска». Зображення масок можна аналізувати за двома критеріями: 1) за манерою художнього фарбування: число використовуваних кольорів; бляклість або інтенсивність кольору; змішані чи чисті кольори; контрастні тони, що використовують при фарбуванні двох половин однієї маски; 2) за формою зображення: відсутність окремих частин особи (волосся, язик, ніс) та/ або наявність додаткових деталей (окуляри, корона, крила).

Наявність у колірному рішенні масок різкого, насиченого «райдужного» забарвлення може свідчити про зняття сильної напруги та зменшення агресії. А використання змішаних, «брудних» кольорів розкриває внутрішній стан авторів, їхнє перебування на тимчасовому роздоріжжі, коли важко прийняти рішення.

Наявність у маски додаткових деталей також дає змогу зробити певні висновки. Зокрема, волосся, язик, ніс, окуляри – це додаткова можливість зобразити свої переваги (розум, інтелігентність, чоловічу / жіночу силу, красу); корона, крила – свідчення «пріоритету духовного життя перед чуттєвим початком», натхнення.

Загалом, вправа «Маски» дає менеджерам можливість усвідомити роль, якій вони надають перевагу в житті та діяльності; зрозуміти, які «маски» допомагають їм у досягненні цілей. Вправа також сприяє розумінню суперечливих вимог різних ролей, які виконує менеджер у своїй професійній діяльності.

Індикатором змін, що відбуваються в особистості менеджера соціокультурної діяльності в процесі арт-терапевтичних занять, є розвиток «Я-концепції». Внаслідок впливу арт-терапії збагачується структура «образу Я» менеджера, надалі вона виявляється в іншій, більш розширеній та позитивній позиції менеджера у його професійній діяльності. Творчий процес, можливість подальшого обговорення, групова динаміка на арт-терапевтичному занятті зачіпають глибинні процеси існування, змушують замислитися над питаннями, про які в іншій обстановці менеджер не замислювався: про психологічну

природу людини, власний стиль взаємодії з навколишнім світом та іншими людьми, про власну творчу силу, потенційні можливості, альтруїзм тощо.

Список використаних джерел

1. Сорока О. В. *Арт-терапія : теорія і практика : навчально-методичний посібник*. Тернопіль : Астон, 2014. 196 с.
2. Liebmann M. *Art Therapy for Groups: A Handbook of Themes, Games and Exercises*. Cambridge, MA : Brooklyn Books, 1986.
3. Naumburg M. *Dynamically Oriented Art Therapy: Its Principles and Practices*. New York : Grune and Statton, 1966.